

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Навчально-науковий інститут філології та журналістики
Кафедра українського літературознавства та компаративістики

Дипломна робота
з української літератури
на тему:

Мотив сну у прозі
Володимира Даниленка та Валерія Шевчука

Виконала: студентка
VI курсу, 61 групи,
ОКР: «магістр»
напряму підготовки Філологія*
зі спеціальності 8.02030301
Українська мова і література*
Яскевич Альона Юріївна

Науковий керівник:
Кандидат філологічних наук, доцент
Юрчук Олена Олександрівна

Житомир-2015

ПЛАН

ВСТУП

Розділ I. Мотив сну в українській літературі: постановка проблеми

- 1.1. Елементи сну в літературі XIX століття
- 1.2. Особливості присутності сну в літературній традиції модернізму
- 1.3. Сон як складовий елемент постмодерного тексту

Розділ II. Мотив сну в прозі В. Даниленка

- 2.1. Мотив сну в збірці оповідань «Сон із дзьоба стрижа»
- 2.2. Своєрідність використання сну в романі «Кохання в стилі бароко»

Розділ III. Мотив сну в збірці «Сон сподіваної віри» В. Шевчука

- 3.1. Сон як межа між реальним та потойбічним світом («Хмари», «Сон сподіваної віри», «Хованець»)
- 3.2. Містична складова сну в збірці («Дзеркало», «Сон сподіваної віри», «Сивий», «Сутінки»)

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ВСТУП

Актуальність теми. Літературознавство прагне осягнути складність життя людини, у тому числі й загадкові процеси людської психіки, а особливо підсвідомості. Підсвідомість найповніше виявляє себе, коли людина перебуває на самоті зі своєю душею. До підсвідомих процесів належать і сновидіння. У процесі вивчення взаємодії станів людини, коли вони спить і не спить, а також ірреального та реального світів, поглиблювалось розуміння сновидінь людей і художньо-естетичного функціонування картин снів у системі художнього твору.

Мотив сну в літературі є одним із найпоширеніших. Споконвіку сновидіння супроводжувалися містичними елементами розповіді, передавали найпотаємніші почуття героїв, яскравіше розкривали їх особистість. Сон знаходив місце в прозі, у ліриці, оприявлюючи фантастичні образи й символи

Актуальність роботи визначається потребою розглянути використання мотиву сну в українській літературі, а саме у творчості Володимира Даниленка та Валерія Шевчука. В сучасній літературознавчій науці поряд із безперечним інтересом до сфери підсвідомого, наявна прогалина в дослідженні художніх творів, де зображуються сновидіння героїв. Між тим вивчення взаємозв'язків картин сну з авторською концепцією й художніми особливостями творів, відкриває необмежені можливості світу української літератури. Дослідження зумовлене потребами пізнати аспекти літератури як мистецтва, у тому числі й таку її особливість як здатність використовувати картини сновидінь.

Мета роботи полягає у аналізі функції мотиву сну в прозі Володимира Даниленка та Валерія Шевчука. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- розглянути мотив сну в українській літературі періоду романтизму, реалізму, модернізму та постмодернізму;

- простежити функцію мотиву сну в оповіданнях В. Даниленка зі збірки «Сон із дзьоба стрижа»;
- відслідкувати своєрідність використання сну в романі «Кохання в стилі бароко»;
- відшукати межу між реальним та потойбічним світом в оповіданнях В. Шевчука зі збірки «Сон сподіваної віри»;
- проаналізувати містичну складову в збірці В. Шевчука «Сон сподіваної віри».

Об'єктом дослідження є оповідання збірки «Сон із дзьоба стрижа», роман «Кохання в стилі бароко» Володимира Даниленка та оповідання збірки «Сон сподіваної віри» Валерія Шевчука.

Предметом дослідження є естетична та містична функції картин сновидінь у прозі письменників.

Теоретико – методологічну основу дипломної роботи становлять теоретико – літературні, теоретико – методологічні та історико – літературні праці Бовсунівської Т. «Достовірність онірокритики та її постмодерні стратегії», Зборовської Н. «У метафізичних пільмах сучасної української літератури (за книгою В. Даниленка «Сон із дзьоба стрижа» та романом Г. Іваненко «Час покаянний»», Левченко Г. «Літературознавчий психоаналіз: методичні поради», Лотмана Ю. «Культура і вибух», Мельник Н. «Проникнення в іншу реальність (Українська магічна новела наприкінці ХХ ст.)», Мочернюк Н. «Сновидіння в поезиці романтизму», Поліщука Я. «Ревізії пам'яті», Федосія О. «Жанрові моделі сучасної української малої прози», Фенько М. «Естетичні функції картин сновидінь у художніх творах українських письменників другої половини ХІХ-ХХ століть», Фрейда З. «Толкование сновидений», Чайковської В. «Сон і сновидіння як художні

прийоми психологічного розкриття персонажів в українській літературі», Шупта-В'язовської О. «Художнє сновидіння як тип художнього мислення».

У роботі використано рецептивний аналіз, герменевтичний підхід.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в роботі було зроблено спробу з'ясувати функцію сновидінь у прозі В. Даниленка та В. Шевчука.

Практичне значення роботи полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані студентами при вивченні творчості В. Даниленка та В. Шевчука, при написанні курсових робіт, а також вчителями-словесниками при викладанні сучасного літературного процесу.

Обсяг і структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури (82 джерела). Загальний обсяг роботи 79 сторінок, з них – 71 сторінка основного тексту.

ВИСНОВКИ

Мотив сну в літературі є одним із найпоширеніших. Сон відкриває глибини внутрішнього світу людини. Спроби пояснити те, що з'являється у сновидіннях, – це потреба осмислити насамперед себе і свій життєвий досвід. Сон виступає іншою реальністю, тому й супроводжується цей мотив, містичними елементами розповіді.

Розкриття психології героїв – одна із головних функцій картин сну. Зображуючи сновидіння, автор, як правило, пов'язує його зі змінами у внутрішньому світі персонажа.

У різні літературні епохи мотив сну застосовувався по-різному. Елементи сну у літературі романтизму використовується не так активно, як, наприклад, у період реалізму чи модернізму. Загалом його функцією було досягнення гротескового, комічного чи сатиричного ефекту.

Як, наприклад, у поемі «Сон» Т. Шевченка, написання тексту у вигляді сновидінь, які віддалені від реальності, дозволило автору змалювати у сатиричній формі тогочасні проблеми українського народу.

Застосування сновидінь у період реалізму супроводжується можливістю снів розшифрувати дійсність, тобто відтворювати найпотаємніші підсвідомі бажання або страхи сновидця.

Іван Франко вдається до таких позасвідомих елементів як: сні, марення, галюцинації, щоб читач міг заглибитися у душу героя, зрозуміти причини зміни його характеру. Особлива увага надається снам-прозріння (повість «Воа constrictor») та пророчим снам (оповідання «На роботі»), сонним фантазіям (оповідання «Ріпник», «Навернений грішник»). Своїм зацікавленням до позасвідомого буття людини, до зміни її внутрішнього стану, а також причин, що викликають ці зміни.

Яскравим представником реалізму є Панас Мирний. Він застосовував прийоми спогадів, марення головного героя, сновидіння. Письменник обирає такий стиль, щоб читач сам вчився аналізувати та мислити.

Мотив сну чітко простежується у період модернізму, як у прозових, так і у ліричних творах. У ліриці Лесі Українки мотив сну – це забуття від реальності. Цілком протилежним він є у Осипа Маковея. Прозові твори доби модернізму відкривають читачам граничне напруження через роздвоєння свідомості головного героя. У М. Коцюбинського сон виступає засобом реалізації ідеалу життя або віддзеркаленням повсякденних життєвих турбот.

У постмодерній українській літературі особливостями функціонування сновидінь є переплетення підсвідомого та реального, змішування часових та просторових координат. Часто сні виступають перехідним простором із символічної сфери в реальність і навпаки, а також своєрідним мостом, через який пов'язана доля минулих і майбутніх поколінь. Крім того, для постмодерної літератури сон – це не лише мотив, а компонент тексту.

Вивчення картин сну у збірці «Сон із дзьоба стрижа» В. Даниленка, а саме в оповіданнях «Черемхова віхола», «Нічний коханець», «Розбуди мене до Парипсів», «Посмішка Савула», «Пізня шпанка», «Сон із дзьоба стрижа» виявило зв'язок сновидінь із стильовими особливостями творів. Вплив картин сну відбувається через сюжет і композицію. Сновидіння формують внутрішній сюжет із зав'язкою, розвитком подій, кульмінацією. Вони сполучають підсвідомість героїв з реальними подіями життя.

В оповіданні «Сон із дзьоба стрижа» базисним елементом детективно-містичного сюжету є обернена перспектива, відкритий фінал та елементи сну. У новелах «Черемхова віхола», «Нічний коханець» зникають межі між реальністю та сном. Через сновидіння В. Даниленко подає психологізацію персонажа, показує специфіку його мислення.

Новели «Розбуди мене до Парипсів», «Посмішка Савула», «Пізня шпанка» дають підстави говорити про захопленість автора сюрреалізмом, для якого властива посилена увага до підсвідомого та сновидінь.

Таким чином, у збірці «Сон із дзьоба стрижа» картини сну виконують роль основного компонента художньої ірреальності – особливої форми світобачення.

У романі «Кохання в стилі бароко» сон виступає трансформованою реальністю. Сон є більш реальним ніж світ повсякденний. Вночі приходить розуміння бажань, вчинків. Відбувається їх осмислення та засвоєння. Буденне життя несе відбиток енергетичної трансформації. Головний герой твору Валерій Колядевич бачить сновидіння, в яких і трансформується його реальне життя. Містичні елементи підкріплюють потойбічні мотиви, додаючи твору певної барокової загадковості.

Збірка В. Шевчука «Сон сподіваної віри» є готично-притчевою. Готика для автора є ознакою серйозності, а містика, візії, химери – маргінальності. Це фантастичні оповідання, в яких поєднується наш світ із потойбічним.

Мотив сну яскраво виражений в оповіданнях «Хованець», «Сон сподіваної віри», «Хмари». Зазвичай він використовується для розкриття внутрішнього психічного стану персонажа, і В. Шевчук тут не експериментував.

Якщо «Сон сподіваної віри» є оповіданням з претензією на філософські роздуми про плинність життя та існування потойбічного світу, то сон в оповіданні «Хованець» застосовується для катарсису душі головної героїні. Зовсім інше спостерігає читач у творі «Хмари». Втеча від реальності, потяг до містичних істот, виражаються у снах персонажа, що чимось граничать з трасовим станом.

Містичні мотиви застосовуються В. Шевчуком майстерно, але в оповіданнях «Сутінки» та «Дзеркало» виражені поверхньо. Відчуття, що щось ось-ось станеться не полишає читача, але відкритий фінал дає змогу додумати містичні події.

Твір «Сивий» дає змогу насолодитися фантастичною історією про загадкового сивого дідуса. Містична присутність чорного ворона, додає готичного забарвлення твору та асоціативно наштовхує на творчість Е.А. По.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. – Львів: Літопис, 1996.
2. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія / Пітер Баррі; пер. з англ. О. Погинайко; наук. ред. Р. Семків. – К.: Смолоскип, 2008. – 360 с. – (Серія «Пролегомени»).
3. Білоус П. «Досвітні огні» Лесі Українки. Студія одного вірша / Білоус П. // Українська мова та література. – 2001. – №6. – С. 4-5.
4. Білоус П. Між першою та останньою чашкою кави / П. Білоус // Даниленко В. Сон із дзьоба стрижа / В. Даниленко. – Львів: ЛА «Піраміда», 2006. – С.4-16.
5. Білоус П. Вступ до літературознавства. Теорія літератури. Психологія літературної творчості: Лекції / П.В. Білоус. – Житомир: Рута, 2009. – 336 с.
6. Беляєва Н. Історична проза Валерія Шевчука в інтертекстуальному аспекті / Ніна Беляєва // Слово і час. – 2001. – № 4. – С. 58 – 64.
7. Берегуляк А. Магічний реалізм та літературний міф – зцілення чи панацея у постколоніальному контексті? («Дім духів» Ісабель Альєнде та «Дім на горі» Валерія Шевчука) / Анна Берегуляк // Сучасність. – 1993. – № 3. – С. 67 – 75.
8. Бледних Т. Історія в прозі Валерія Шевчука / Тетяна Бледних // Слово і час. – 1993. – № 4. – С. 52 – 57.
9. Бовсунівська Т. Достовірність онірокритуки та її постмодерні стратегії / Т. Бовсунівська // Сучасні літературознавчі студії / за ред. В. І. Фесенко. – К.: Вид.центр КНЛУ, 2004. – Вип. 1. – С. 14-22.

10. Боснак Р. У світі сновидінь / Р. Боснак. – М. : «Древо життя», 1992. – 140с.
11. Гундорова Т. Постчорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн / Т. Гундорова. – К. : Критика, 2005. – 264 с.
12. Гундорова Т. Франко не Каменяр / Т. Гундорова. – К., 2006. – 352 с.
13. Даниленко В. Г. «Бог – письменник. Наш світ – роман» / Володимир Даниленко // Літературна Україна. – 5 червня 2008. – С. 5.
14. Даниленко В. Г. Кохання в стилі бароко / В. Г. Даниленко. – Львів : ЛА «Піраміда», 2009. – 300с.
15. Даниленко В. Г. Лісоруб у пустелі: письменник і літературний процес / В. Г. Даниленко. – Київ : Академвидав, 2008. – 352 с.
16. Даниленко В. Г. Сон із дзьоба стрижа: оповідання / В. Даниленко. – Львів : ЛА «Піраміда», 2007. – 384 с.
17. Євхан Н. Фольклорно-міфологічні моделі у прозі Валерія Шевчука (типологічний аспект) / Наталя Євхан // Слово і час. -2003. - № 5. - С. 70 - 76.
18. Житомирський феномен: Спецвипуск часопису «Світло спілкування». – Житомир: М. Косенко, 2007. – 416 с.
19. Забужко О. Музей покинутих секретів / О. Забужко. – К. : Факт, 2009. – 832 с.
20. Зборовська Н. Психологія і літературознавство: Посібник / Н.В. Зборовська. – К. : Академвидав, 2003. – 392 с.
21. Зборовська Н. В. У метафізичних п'ятьмах сучасної української літератури (за книгою В. Даниленка «Сон із дзьоба стрижа» та романом Г. Іваненко «Час покаятний») / Н. Зборовська // Дивослово. – 2007. – № 7.– С. 52-57.

22. Кравченко А. Валерій Шевчук // Історія української літератури ХХ ст.: У 2 кн. - Кн. 2. / За ред. В.Г.Дончика. - К., 1998. - С.330 - 333.
23. Козачук Н. Валерій Шевчук як герой творів Володимира Даниленка / Н. Козачук // Слово і час. – 2010. – № 1. – С. 66-71.
24. Концевич Є. Тутешня кава. Статті, есеї, спогади, теревені, хармани, світлини / Є. Концевич. – Житомир: Полісся, 2000. – 238 с.
25. Концевич Є. Таємна зброя Валерія Шевчука / Євген Концевич // Україна: Наука і культура. - К., 1991. - Вип. 25. -С. 371 - 374.
26. Коцюбинський М. Зібрання творів: у 7-ми томах. Т 2. Повісті, оповідання (1897-1908) / М. Коцюбинський. – К. : Наукова думка, 1973. – 396 с.
27. Коэн М. Введение: убийство как одно из изящных искусств : [Электронный ресурс] / М. Коэн // пер. П. Моисеева. – Режим доступа: <http://detective.gumer.info/text02.html>.
28. Кримська Н. Б. Порівняння у мовній картині світу Володимира Даниленка: дипломна робота / Н. Б. Кримська ; ТНПУ ім. В.Гнатка, філолог. ф-ту. ; наук. кер. О. П. Штонь. – Тернопіль, 2012.
29. Кравченко А. Валерій Шевчук // Історія української літератури ХХ ст.: У 2 кн. – Кн. 2. / За ред. В.Г.Дончика. – К., 1998. – С.330 – 333.
30. Левченко Г. Літературознавчий психоаналіз: методичні поради – 2-ге вид. / Г. Левченко. – Житомир, 2006. – 24с. – (серія «Бібліотека філолога»).
31. «Ліпше бути ніким, ніж рабом»: Розмова з Валерієм Шевчуком // Дніпро. - 1991. - № 10. - С. 69 - 79.
32. Літературні архетипи і універсалії / Під ред. О. М. Мелетинського. – М.: Вид-во РДГУ, 2001. – 436с.
33. Лотман Ю. Культура и взрыв / Ю. Лотман. – М.: Гнозис, 1992. – 270 с.

34. Лотман Ю. М. Сон – семиотическое окно // Лотман Ю.М. Семиосфера: Культура и взрыв. Внутри мыслящих миров. Статьи. Исследования. Заметки / Ю. М. Лотман. – СПб.: Искусство, 2000. – С. 123-126.
35. Майдаченко П. Проза Валерія Шевчука: поетика умовності / Петро Майдаченко // Радянське літературознавство. – 1988. – № 2. – С. 13 – 22.
36. Макаров А. П'ять етюдів: Підсвідомість і мистецтво / А. Макаров // Нариси з психології творчості. – К.: Радянський письменник, 1990. – 542 с.
37. Макаров А. Людина Бароко / Анатолій Макаров // Сучасність. – 1993. – № 7. – С. 140 – 149.
38. Маковей О. Вибрані твори / О. Маковей. – К. : Державне вид-во Художньої літератури, 1961. – 716с.
39. Малькольм М. Стан сну / М. Малькольм. – М.: Прогрес, 1993. – 176 с.
40. Мельник Н. Проникнення в іншу реальність (Українська магічна новела наприкінці ХХ ст.) / Н. Мельник // Слово і час. – 1998. – Ч. 11. – С. 36-40.
41. Мирний П. Зібрання творів : у 7 т. Т. 3. / П. Мирний. – К. : Наукова думка, 1968–1971. – 320 с.
42. Мирний П. Вибрані твори / П. Мирний. – К. : Вид-во «Дніпро», 1974. – 560 с.
43. Мовчан Р. Той, який несе світло: Роздуми з нагоди 60-ліття Валерія Шевчука / Раїса Мовчан // Літературна Україна. – 1999. – 2 вересня. – С. 3.
44. Москалець К. Запитання без відповіді? / К. Москалець // Критика. – 1998. – Ч.6. – С. 124-149.
45. Москалець К. Людина на крижині. Літературна критика та есеїстика. / К. Москалець. – К. : Критика, 1999. – С. 124-149.

46. Мочернюк Н. Сновидіння в поезії романтизму : часо-просторова специфіка : авторефер. дис. д-ра. філолог. наук : спец. 10. 01. 06. «Теорія літератур» / Н. Мочернюк. – Тернопіль, 2005. – 22 с.
47. Нагорная Н. Сновидения в постмодернистской прозе / Н. Нагорная // Русское слово. – №3. – М., 2004. – С.17-31.
48. Нечаенко Д. Сон заветных исполненных знаков : Таинства сновидений в мифологии, мировых религиях и художественной литературе / Д. Нечаенко. – М. : Юрид. лит., 1991. – 304 с.
49. Павлишин М. Міфологічне, релігійне та філософське у прозі Валерія Шевчука // Павлишин М. Канон та іконостас / Марко Павлишин. - К.: Час, 1997. - С. 143 - 156.
50. Пагутяк Г. Зачаровані музиканти. Роман-феєрія / Г. Пагутяк. – К. : Ярославів Вал, 2008. – 224 с.
51. Пасемко Н. «...То каміння кричатиме» : спроба спростувань тез статті Володимира Даниленка / Н. Пасемко // Українська літературна газета, 2012. — № 29 лип. (№ 13). – С. 14–15.
52. Пінський Л. Є. Магістральний сюжет / Л. Є. Пінський. – М.: Рад. Письменник, 1989. – 411с.
53. Пивоварська А. Дім на горі: Розмова з Валерієм Шевчуком / Агнешка Пивоварська [Переклад з пол. Н. Білоцерківець] // Сучасність. - 1992. - № 3. - С. 54 - 59.
54. Поліщук Я. Ревізії пам'яті / Я. Поліщук. – Луцьк.: ПВД «Твердиня», 2011. – 216 с.
55. Приліпко І. Ремінісценції та алюзії у творах Валерія Шевчука / Ірина Приліпко // Слово і час. – 2009. – № 7. – С. 33 – 37

56. Разин В. М. В лабиринтах детектива / В. М. Разин: Очерки истории советской и российской детективной литературы XX века. – 2000. – 352 с.
57. Романенко О. Семантичне дзеркало сну в українській високій і масовій літературі / О. Романенко // Вісник Київського університету ім. Т. Шевченка. – 2012. – №23. – С. 16-21.
58. Руднев В. Словник культури сучасності. / В. Руднев. – М.: Аграф, 1993. – 381 с.
59. Рябчук М. Поле пристрастей людських (Штрихи до портрета Шевчука) / Микола Рябчук // Українська мова і література в школі. – 1984. – № 6 . – С. 27 – 33.
60. Таран Л. «Роззирнімося навколо і полюбімо цей світ»: Розмова з Валерієм Шевчуком / Людмила Таран // Кур'єр Кривбасу. - 2003. - № 165. - С. 3 - 19.
61. Тарасюк Г. Новели / Г. Тарасюк. – Бровари : Відродження, 2006. – 415 с.
62. Тарнашинська Л. Художня галактика Валерія Шевчука: постать сучасного українського письменника на тлі західноєвропейської літератури / Людмила Тарнашинська. - К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 2001.
63. Тубальцева Н. Схід Даниленка, демонізація, фемінізація тощо.../ Н. Тубальцева // Кур'єр Кривбасу. – 1998. – Ч.103. – С. 58-65.
64. Українка Леся. Зібрання творів: у 12 т. Т. 1. / Українка Леся. – К. : Наукова думка, 1975. – С. 69.
65. Федосій О. Жанрові моделі сучасної української малої прози : Людмила Тарнашинська, Галина Тарасюк, Володимир Даниленко, Олександр Жовна : авторефер. дис. д-ра. філолог. наук : спец. 10. 01. 01. «Українська література» / О. Федосій. – Київ, 2011. – 22 с.

66. Фенько М. Естетичні функції картин сновидінь у художніх творах українських письменників другої половини ХІХ-ХХ століть : автореф. дис. д-ра філол. наук. : спец. 10.01.01 «Українська література» / М. Фенько. – Дніпропетровськ, 1999. – 20 с.
67. Франко І. Я. Зібрання творів : у 50 т. / І. Я. Франко. – К., 1976 – 1986.
68. Фройд З. Вступ до психоаналізу: Лекції / З. Фройд. – М.: АСТ, 2008. – 607 с.
69. Фройд З. Толкование сновидений / З. Фройд. – К., 1998. – 496 с.
70. Фромм Э. Забытый язык. Введение в науку понимания снов, сказок и мифов / Э. Фромм // Фромм Э. Душа человека. – М., 1992. – С. 179-299.
71. Харлан О. Д. Ретро-детектив у сучасній європейській літературі: модифікації жанру : [Електронний ресурс] / О. Д. Харлан, 2010. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Apif/2009_4/harlan.pdf.
72. Харчук Р. Творчість Валерія Шевчука 90-х років ХХ ст.: між модернізмом і неопозитивізмом / Р. Б. Харчук // Сучасна українська проза: Постмодерний період: Навч. посіб. - К.: ВЦ "Академія", 2008. - С. 52 - 68.
73. Чайковська В. Сон і сновидіння як художні прийоми психологічного розкриття персонажів в українській літературі / В. Чайковська // Волинь – Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – 2002. – №9. – С. 182-185.
74. Шевченко Т. Зібрання творів: у 6 т. Т. 1. Поезія (1837-1847) / Т. Шевченко. – К., 2003. – С. 265-278.
75. Шевчук В. Про сучасну вітчизняну літературу без фуршету (Орфеї і Корифеї) / Валерій Шевчук // Голос України. - 2000. - 14 грудня. - С. 7.

76. Шевчук В. Сад життєвських думок, трудів та почуттів / Валерій Шевчук // Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: У 4 кн. – Кн. 3. – К., 1994. – С. 451-468.
77. Шевчук В. Сон сподіваної віри: готично-притчева проза. / Валерій Шевчук. - Львів: ЛА "Піраміда", 2007.
78. Шейнина Е. Энциклопедия символов / Е. Шейнина. – М.: Торсинг, 2002. – 591 с.
79. Шнайдер В. Письменник, що сказав жорстоку правду / В'ячеслав Шнайдер // Кур'єр Крив басу. – 2005. – № 191. – С. 186-189.
80. Шнайдер В. Філософський анекдот Володимира Даниленка / В. Шнайдер // Літературна Україна. – 2008. – 25 грудня. – С. 34-42.
81. Шупта-В'язовська О. Художнє сновидіння як тип художнього мислення / О. Шупта-В'язовська // Онірична парадигма світової літератури. Сучасні літературознавчі студії: зб. наук. праць / Ред. кол.: В. І. Фесенко та ін. – К. : КНЛУ, 2004. – С. 161–166.
82. Юнг К. Архетип и символ / К. Юнг. – М.: Ренесанс, 1991. – 280 с.